

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 390

**Rachunkowość –
polityka makroekonomiczna –
globalizacja**

Redaktorzy naukowi

Zbigniew Luty

Magdalena Chmielowiec-Lewczuk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redaktor Wydawnictwa: Joanna Świrska-Korlub

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Hanna Jurek

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-507-0

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Jacek Adamek: Elementy kształtujące sylwetkę muzułmańskiego księgowego.....	11
Mariusz Andrzejewski, Kinga Mróz, Maciej Poppek: Testy zgodności w teorii i praktyce audytu sprawozdań finansowych.....	21
Anna Bartoszewicz: Transformacja audytu wewnętrznego w Polsce – od audytu zgodności do audytu efektywnościowego.....	36
Melania Bąk: Rachunkowość i jej kapitał, czyli rachunkowość w wymiarze niematerialnym.....	45
Anna A. Białek-Jaworska, Katarzyna Drązikowska: Polityka rachunkowości spółek notowanych na NewConnect	55
Anna A. Białek-Jaworska, Marek Żukowski, Jozef Bucko: Rola doświadczenia zawodowego w uczeniu się rachunkowości w Polsce i na Słowacji.....	64
Grzegorz Bucior: <i>Datio in solutum</i> w ujęciu bilansowym i podatkowym	74
Jolanta Chluska: Informacyjne aspekty funduszu własnego samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej.....	82
Halina Chłodnicka: Wpływ wykonywania wyceny przedsiębiorstwa w upadłości likwidacyjnej do celów sprzedaży na wybranym przykładzie.....	91
Marek Garbowski: Przyszłość banków spółdzielczych w kontekście implementacji regulacji Basel III w polskim systemie bankowym.....	104
Magdalena Giedroyć: Relewantność informacji sprawozdawczych	114
Jerzy Gierusz, Katarzyna Koleśnik, Sylwia Silska-Gembka: Podejście praktyków do rozpoznania rezerw, zobowiązań oraz aktywów warunkowych w świetle MSSF – wyniki badania empirycznego	123
Magdalena Janowicz: Rola biegłego rewidenta w procesie połączenia spółek.....	134
Aldona Kamela-Sowińska: Obrót gospodarczy jako dobro prawnie chronione przez ustawę o rachunkowości.....	142
Małgorzata Kamieniecka: Etyka w rachunkowości wczoraj i dziś – ocena aktualności postulatów L. Paciolego	150
Katarzyna Kobiela-Pionnier: Pod presją. Wpływ lobbingu na kształtowanie standardów rachunkowości.....	160
Mariola Kotłowska: Determinanty pomiaru dokonań na poziomie procesów w przedsiębiorstwie	173
Edyta Łazarowicz: Znaczenie i przyszłość zasady ostrożności.....	183
Edward PieliCHATy: Rozpoznawanie przychodów ze sprzedaży produktów ubezpieczeniowych w księgach rachunkowych banków.....	191

Anna Mazurczak-Mąka, Paweł Zieniuk: Rewizja finansowa w jednostkach zainteresowania publicznego w świetle zmian dyrektyw unijnych...	203
Małgorzata Rówińska: Koszt historyczny i wartość godziwa aktywów – analiza modeli wyceny na podstawie wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie	212
Beata Sadowska: Rachunkowość w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe	222
Karol Schneider: Przestępczość ekonomiczno-finansowa a kreatywne aspekty księgowości	234
Joanna Toborek-Mazur: Kontrowersje wokół rozliczania fuzji w międzynarodowych standardach rachunkowości	242
Piotr Wanicki: Metody wyceny efektów prac badawczo-rozwojowych	250
Małgorzata Anna Węgrzyńska: Identyfikacja bezpieczeństwa ekonomicznego w literaturze i regulacjach prawnych	261
Edward Wiszniowski: Waluty wirtualne w rachunkowości	273
Grzegorz Zimon: Wpływ grupy marketingowo-zakupowej na sytuacje i wyniki finansowe przedsiębiorstw	283

Summaries

Jacek Adamek: The profile of a Muslim accountant – influencing elements	11
Mariusz Andrzejewski, Kinga Mróz, Maciej Popek: Compliance testing in theory and practice of financial auditing	21
Anna Bartoszewicz: Transformation of internal audit in Poland – from compliance audit to performance audit	36
Melania Bąk: Accounting and its capital, that is accounting in nonmaterial dimension	45
Anna A. Bialek-Jaworska, Katarzyna Drązikowska: Accounting policy used by the NewConnect listed companies	55
Anna A. Bialek-Jaworska, Marek Żukowski, Jozef Bucko: The role of professional experience in accounting learning in Poland and Slovakia ...	64
Grzegorz Bucior: <i>Datio in solutum</i> in accounting and tax terms	74
Jolanta Chluska: Information aspects of the equity funds of the independent public health care units	82
Halina Chłodnicka: The impact of making evaluation of an enterprise in liquidation for the sale on a selected example	91
Marek Garbowski: The future of cooperative banks in the light of implementation of Basel III regulations into the Polish banking system ..	104
Magdalena Giedroyć: Relevance of reporting information	114

Jerzy Gierusz, Katarzyna Koleśnik, Sylwia Silska-Gembka: The practitioners' approach to the recognition of provisions, contingent liabilities and contingent assets in accordance with IAS 37 – the results of an empirical study	123
Magdalena Janowicz: The role of an auditor in the process of business combinations.....	134
Aldona Kamela-Sowińska: Economic turnover as an interest legally protected by Accounting Law	142
Małgorzata Kamieniecka: Ethics in accounting today and in the past – evaluation of topicality of L. Pacioli postulates	150
Katarzyna Kobiela-Pionnier: Under pressure. Lobbying influence on the shaping of accounting standards.....	160
Mariola Kotłowska: Determinants of performance measurement at the level of processes in a company	173
Edyta Łazarowicz: The significance and future of the prudence principle ...	183
Edward Pielichaty: The recognition of insurance revenues in bank bookkeeping	191
Anna Mazurczak-Mąka, Paweł Zieniuk: Financial audit of public interest entities in the light of amendments to relevant EU directives.....	203
Małgorzata Rówińska: Historical cost and fair value of assets – analyses of valuation models on the ground of some companies listed on the Warsaw Stock Exchange	212
Beata Sadowska: Accounting in the State Forests National Forest Holding	222
Karol Schneider: Economic and financial crime vs. creative aspects of accounting.....	234
Joanna Toborek-Mazur: Controversy over mergers accounting in the international accounting standards.....	242
Piotr Wanicki: Methods of research and development work effects valuation	250
Małgorzata Anna Węgrzyńska: Identification of economic safety in literature and legal regulations	261
Edward Wiszniowski: Virtual currencies in accounting	273
Grzegorz Zimon: Influence of marketing-purchasing groups on the performance and financial situation of companies	283

Anna A. Bialek-Jaworska, Katarzyna Drażnikowska

Uniwersytet Warszawski

e-mail: abialek@wne.uw.edu.pl

POLITYKA RACHUNKOWOŚCI SPÓŁEK NOTOWANYCH NA NEWCONNECT

ACCOUNTING POLICY USED BY THE NEWCONNECT LISTED COMPANIES

DOI: 10.15611/pn.2015.390.05

Streszczenie: Wymogi dotyczące ujawnień informacji przez spółki publiczne, obejmujących politykę rachunkowości z metodami wyceny, pełnią ważną rolę w zmniejszaniu asymetrii informacji. Ma to szczególne znaczenie na rynku NewConnect, bazującym na alternatywnym systemie obrotu i dedykowanym dla firm z Europy Centralnej i Wschodniej, z krótką historią, innowacyjnych, zaangażowanych w B+R, a w konsekwencji generujących straty częściej niż zyski. Celem artykułu jest znalezienie odpowiedzi na pytanie, dlaczego dopuszczono sporządzanie przez spółki notowane na NewConnect sprawozdań finansowych zgodnie z różnymi standardami rachunkowości: polskimi, zagranicznymi lub MSSF. W artykule weryfikowano hipotezę, zgodnie z którą różnice między wpływem niejednorodnych metod wyceny aktywów i pasywów na wynik finansowy i kapitał własny wśród spółek stosujących homogeniczne standardy rachunkowości przewyższają zróżnicowanie skutków wyceny między spółkami o heterogenicznych standardach rachunkowości: polskich, zagranicznych lub MSSF.

Słowa kluczowe: wycena bilansowa, NewConnect, polityka rachunkowości.

Summary: Disclosure requirements for public companies, including accounting policy with valuation methods, play an important role in reducing information asymmetry. It is of particular importance on the NewConnect market, based on the alternative trading system and dedicated to firms in Central and Eastern Europe with a short history, innovative, engaged in R&D, and consequently generating losses more than gains. This article aims to answer the question, why companies listed on the NewConnect are allowed to draw up financial statements in accordance with different accounting standards: Polish, foreign or IFRS. Maybe the differences in the influence of diversifying methods of valuation of assets and liabilities, on the financial result and the equity, within companies applying the same accounting standards, exceed differences in the valuation effects among firms applying different accounting standards: Polish, foreign or IFRS.

Keywords: valuation methods, NewConnect, accounting policy.

1. Wstęp

Wymagania stawiane spółkom giełdowym w zakresie ujawnienia w sprawozdaniach finansowych stosowanej polityki rachunkowości, w tym metod wyceny, odgrywają istotną rolę w prawidłowym funkcjonowaniu rynku kapitałowego. Wynika to z potrzeby zapewnienia informacji niezbędnych do podejmowania decyzji inwestycyjnych. Stosowane metody wyceny bilansowej odzwierciedlają przyjętą koncepcję realizacji głównych celów sprawozdawczości finansowej: metodę transakcyjną (model kontynentalny (europejski) oparty na rachunku zysków i strat) lub metodę wartości (model angloamerykański oparty głównie na bilansie) z przeciwstawnymi koncepcjami: konserwatywną lub rynkową. Spółki notowane na alternatywnym rynku giełdowym NewConnect sporządzają sprawozdania finansowe zgodnie z krajowymi standardami, nie tylko polskimi, ale i zagranicznymi, bądź zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF). Spółki notowane na NewConnect zazwyczaj mają krótką historię i prowadzą działalność badawczo-rozwojową, w efekcie czego często generują straty. Z tego względu cel artykułu, związany ze zbadaniem przesłanek umożliwienia spółkom notowanym na NewConnect stosowania tak różnych standardów rachunkowych, wydaje się uzasadniony.

W niniejszym artykule przeprowadzono jakościowe i ilościowe badanie stosowanej przez spółki notowane na NewConnect polityki rachunkowości i jej wpływu na jej sytuację finansową. Wykorzystano dane z informacji dodatkowej z opublikowanych indywidualnych sprawozdań finansowych za lata 2010-2011. Badaniem objęto 419 spółek, w tym 28 sporządzających sprawozdania finansowe zgodnie z MSSF oraz 5 spółek bazujących na zagranicznych standardach rachunkowości obowiązujących w ich krajach (Czechy i Bułgaria). W toku przeprowadzonej analizy zweryfikowano hipotezę, zgodnie z którą różnice między wpływem niejednorodnych metod wyceny aktywów i pasywów na wynik finansowy i kapitał własny wśród spółek stosujących homogeniczne standardy rachunkowości są istotnie większe niż różnice w skutkach wyceny między spółkami sporządzającymi sprawozdania według heterogenicznych standardów rachunkowości: polskich, zagranicznych lub MSSF. Jako metodę badawczą wybrano jednoczynnikową analizę wariancji ANOVA. Celem badania jest wyjaśnienie, dlaczego dopuszczono stosowanie różnych standardów rachunkowości przez spółki notowane na NewConnect – rynku alternatywnego obrotu na GPW w Warszawie.

2. Polityka rachunkowości i metody wyceny – przegląd literatury

Przyjęcie odpowiedniej polityki rachunkowości, w tym wybór metod wyceny aktywów i pasywów, wpływa na funkcjonowanie przedsiębiorstwa w gospodarce, efektywne zarządzanie w obliczu konfliktów agencji, dostęp do finansowania długiem,

jak i asymetrię informacji i bezpieczeństwo inwestycji na rynku kapitałowym. Dobrze funkcjonujący system rachunkowości powinien zmniejszać asymetrię informacji i przyczyniać się do lepszego funkcjonowania rynku poprzez dostarczanie wiernego obrazu przedsiębiorstwa [Stiglitz 2006] i ujawniania założeń i metod wyceny stosowanych do jego ustalenia. Wybierając metody wyceny (konserwatywne lub rynkowe), należy kierować się celami sprawozdawczości finansowej wynikającymi ze struktury rachunkowości i z potrzeb interpretacji ekonomicznej sprawozdań finansowych przez inwestorów giełdowych [Hendriksen, Van Breda 2002]. W teorii agencji wybór odpowiedniego kontraktu pryncypał–agent (opartego na wynikach) może wpłynąć na politykę rachunkowości [Eisenhardt 1986], a w konsekwencji – na wartość przedsiębiorstwa [Watts, Zimmerman 1986]. W sytuacji zbyt silnie rosnących zysków powodujących koszty polityczne bądź dużych spadków zysku, skutkujących obniżaniem pozycji dochodowej kadry zarządzającej, logicznym zachowaniem menedżerów jest wygładzanie zysków poprzez wykorzystanie różnych rozwiązań w ramach polityki rachunkowości, w tym odpowiednich metod wyceny tak, by zwiększyć kontrolę nad wynikami finansowymi [Coenenberg, Haller 1992]. Nadrzędną rolą rachunkowości jest zapewnienie ochrony majątku właścicieli (funkcja kontroli powierniczej), by zarząd zdawał relację właścicielowi z zaistniałych w okresie obrachunkowym faktów, nie zaś z oczekiwań czy też ocen samych zarządzających [Mattessich 1995], co przemawia za podejściem konserwatywnym, opartym na koszcie historycznym raczej niż za wyceną w wartości godziwej [Le Coutre 1933].

3. Standardy sprawozdawczości obowiązujące na rynku NewConnect

Alternatywny parkiet NewConnect GPW w Warszawie kieruje swoją ofertę głównie do rozwijających się spółek z różnych branż, zarówno małych i średnich młodych przedsiębiorstw (budujących swoją historię), jak i z ustabilizowaną silną pozycją, wywodzących się z Centralnej i Wschodniej Europy. Duże zainteresowanie rynkiem NewConnect wynika m.in. z niskich kosztów debiutu (możliwość skorzystania z prywatnej oferty) i notowań, dobrej ekspozycji firmy na inwestorów, promocji i rozpoznawalności firmy, niewielkich obowiązków informacyjnych oraz braku przymusu zmiany zasad rachunkowości na MSSF. Właśnie ze względu na niskie koszty debiutu większość spółek wybiera emisję akcji w formie oferty prywatnej. Oferta taka kierowana jest do maksymalnie 99 inwestorów, jest prostsza, szybsza i mniej kosztowna niż emisja publiczna. Nie stosuje się do niej wymagań ustawy o ofercie publicznej oraz nie ma obowiązku przygotowania prospektu emisyjnego czy memorandum informacyjnego. Jednak przy ofercie prywatnej nie można korzystać ze środków masowego przekazu, a ofertę trzeba kierować bezpośrednio do inwestorów.

Emitent sporządza sprawozdania finansowe i dane porównywalne zgodnie z regulacjami obowiązującymi emitenta lub standardami uznawanymi w skali międzynarodowej. W przypadku emitentów papierów wartościowych zamierzających ubiegać się (lub ubiegających się) o wprowadzenie swoich papierów na rynek NewConnect emitenci z Polski sporządzają jednostkowe i skonsolidowane sprawozdania finansowe według polskiej ustawy, natomiast członkowie grupy kapitałowej, w której jednostka dominująca sporządza skonsolidowane sprawozdania finansowe, zgodnie z MSSF, mogą również stosować MSSF. Emitenci spoza Polski sporządzają jednostkowe i skonsolidowane sprawozdania finansowe według standardów obowiązujących emitenta w jego kraju lub według MSSF. Dopiero emitenci papierów wartościowych zamierzający ubiegać się o dopuszczenie ich walorów do obrotu na jednym z rynków regulowanych, skonsolidowane sprawozdania muszą sporządzać według MSSF, a jednostkowe sprawozdania – dowolnie. Jednak ustawa o rachunkowości zwalnia małe grupy kapitałowe ze sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych [Ustawa z 29 września 1994 r. ..., art. 56 ust. 1]. Dlatego do połowy 2012 r. małe grupy kapitałowe notowane na NewConnect nie sporządzały skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Jednostka dominująca informowała inwestorów jedynie o swoich wynikach i własnej sytuacji finansowej i majątkowej. Dopiero od czerwca 2012 r. jednostka dominująca, mimo niespełnienia warunków dotyczących sumy bilansowej, zatrudnienia czy przychodów z art. 56 ust. 1 UoR, jest zobowiązana do konsolidacji, jeżeli jest emitentem notowanym na NewConnect lub ubiega się o wprowadzenie na ten rynek [Regulamin Alternatywnego..., § 11 pkt 2 Załącznika nr 1, § 5 pkt 2 Załącznika nr 3].

4. Polityka rachunkowości spółek notowanych na rynku NewConnect – badanie empiryczne

Dalej przedstawiono wyniki jakościowego i ilościowego badania stosowanej przez spółki notowane na NewConnect polityki rachunkowości i jej wpływu na ich sytuację finansową. W badaniu wykorzystano dane z informacji dodatkowej z opublikowanych indywidualnych sprawozdań finansowych za lata 2010-2011 przez 419 spółek, w tym 28 sporządzających sprawozdania finansowe zgodnie z MSSF oraz 5 spółek bazujących na zagranicznych standardach rachunkowości obowiązujących w ich krajach (Czechy i Bułgaria).

Wycena bilansowa jest procesem określania wartości aktywów, zobowiązań i kapitału własnego zgodnie z fundamentalną koncepcją rachunkowości – kosztu historycznego lub zgodnie z koncepcjami bazującymi na wartości. Zasada kosztu historycznego wykorzystuje do wyceny cenę nabycia (zakupu) lub koszt wytworzenia. Koncepcje wartości bazują na wartości realizacji netto (cena sprzedaży netto), bieżącej wartości przyszłych przepływów pieniężnych lub wartości godziwej. Wycena jest przeprowadzana co najmniej w momencie początkowego ujęcia w księgach

rachunkowych oraz na dzień bilansowy. Wycena wstępna, przeprowadzana na dzień pierwszego ujęcia w księgach rachunkowych, zależy od sposobu, w jaki ten składnik aktywów lub pasywów został przez jednostkę pozyskany. Najczęściej używaną metodą wyceny jest cena nabycia – około 90% badanych spółek zadeklarowało, że korzysta z niej zwłaszcza przy wycenie zapasów i wartości niematerialnych. 39% badanych spółek deklaruje, że przy wycenie inwestycji i zobowiązań finansowych na dzień bilansowy korzysta z wartości rynkowej bądź godziwej, podobnie jak przy wycenie początkowej aktywów otrzymanych nieodpłatnie. z wyceny w koszcie wytworzenia do wyceny aktywów trwałych i wartości niematerialnych i prawnych na dzień bilansowy korzysta 33% spółek. Wycena według skorygowanej ceny nabycia jest najrzadziej stosowana (18%) i wykorzystywana tylko przy długoterminowych inwestycjach finansowych, dla których termin zapadalności jest z góry określony.

Aż 42% badanych spółek nie tworzy rezerw, zawiązując w ten sposób wynik finansowy, ale także nie stosując zasady ostrożności. Chociaż sprawozdania finansowe spółek notowanych na NewConnect podlegają obowiązkowemu badaniu przez biegłego rewidenta, tylko 12% badanych przedsiębiorstw utworzyło rezerwę na obowiązkowe badanie sprawozdania. Zgodnie z MSR 37 *Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe*, istnieją dwa podejścia dotyczące księgowania kosztów audytu: gdy w okresie poprzedzającym było wykonywane takie badanie, wówczas w sprawozdaniu finansowym za bieżący okres powinna pojawić się rezerwa uwzględniająca koszty audytu, z kolei gdy takie badanie nie było przeprowadzone w okresie wcześniejszym, nie ma obowiązku tworzenia omawianej rezerwy.

Bardzo ważnym elementem związanym z przygotowaniem sprawozdań finansowych jest przeprowadzenie wyceny aktywów i pasywów na dzień bilansowy. Wycena na dzień bilansowy zależy od: rodzaju aktywów i pasywów, planowanego czasu ich posiadania (krótco-, długoterminowe) oraz sposobu wykorzystania aktywów i wywiązania się ze zobowiązań. Każda spółka powinna wybrać metody wyceny (początkowe i na dzień bilansowy) właściwe dla prowadzonej działalności i opisać je w swojej polityce rachunkowości. Szczególnie podział aktywów na trwałe (długoterminowe) i obrotowe (krótkoterminowe) zgodnie z kryterium czasu jest bardzo istotny ze względu na zróżnicowanie wpływu wyceny bilansowej na sytuację finansową jednostki. Wycena wartości aktywów obrotowych, nawet w wartości rynkowej, ma wpływ na bieżące zyski bądź straty. Natomiast wycena aktywów trwałych może mieć czasami wpływ na kapitały rezerwowe zgodnie z zasadą zachowania kapitału. Kapitał rezerwowy pełni funkcję „amortyzatora” niwelującego negatywne skutki spadku wartości rynkowej, w części nieprzekraczającej cenę nabycia lub zakupu.

Sposób korzystania z aktywów i realizacji zobowiązań jest szczególnie ważny, ponieważ polskie standardy rachunkowości zezwalają na stosowanie wyceny według wartości rynkowej bądź wartości godziwej tylko w przypadku składników majątku wykorzystywanych do celów inwestycyjnych. Pozostałe aktywa używane

w działalności operacyjnej nie mogą być wyceniane na dzień bilansowy według wartości rynkowej bądź godziwej.

Najczęściej wykorzystywaną metodą wyceny bilansowej jest wycena w cenie nabycia, dla środków trwałych stosuje ją 71% spółek, a dla wartości niematerialnych i prawnych – 70%. Zgodnie z MSR 16 *Rzeczowe aktywa trwałe* początkowa wartość tychże aktywów jest mierzona według modelu kosztowego bądź aktualizacji wyceny oraz systematycznie umarzana tak, że elementy składnika aktywów o różnych okresach generowania korzyści amortyzuje się osobno. W modelu aktualizacji wyceny przeszacowania powinny się odbywać regularnie tak, aby wartość środka trwałego na dzień bilansowy nie różniła się istotnie od wartości godziwej. Zwiększenie wartości aktywów z przeszacowania jest prezentowane w kapitałach rezerwowych z aktualizacji wyceny, zmniejszenie zaś wartości z przeszacowania ujmuje się w ciężar wyniku finansowego. Amortyzację liniową stosuje 84% spółek a degresywną – tylko 4%. Tylko 1% spółek oświadczyło, że dla celów bilansowych stosują inne stawki amortyzacji niż dla potrzeb rozliczeń podatkowych.

Zobowiązania finansowe na ogół się wycenia według wartości rynkowej albo inaczej określonej wartości godziwej (22% spółek) oraz skorygowanej ceny nabycia (8%). Nieruchomości i wartości niematerialne i prawne klasyfikowane jako inwestycje są zwykle wyceniane według cen nabycia (35%). Według MSR 40 *Nieruchomości inwestycyjne* są one wyceniane w wartości godziwej i każda różnica między wartością godziwą a wartością bilansową powinna być prezentowana bezpośrednio w rachunku wyników jako zysk bądź strata za dany okres, w którym wystąpiła. Poza tym stosowane są metody wyceny bilansowej w koszcie wytworzenia (13%), cenie rynkowej lub wartości godziwej (15%) i wartości przeszacowanej (3%). W 2011 r. tylko 13 spółek wyceniło inwestycje w wartości godziwej, odnosząc jej skutki na wynik z działalności operacyjnej. Pozostałe długoterminowe inwestycje są z reguły wyceniane według ceny nabycia (35%), rzadziej w wartości godziwej (18%) i skorygowanej cenie nabycia (9%).

Należności finansowe i pożyczki udzielone są mierzone w cenie rynkowej lub wartości godziwej (7% próby) i skorygowanej ceny nabycia (5%). Inwestycje krótkoterminowe są wyceniane w cenie rynkowej lub wartości godziwej (39%). Często spółki notowane na NewConnect nie przedstawiają w raportach finansowych informacji dotyczących wyceny aktywów, których nie posiadają. Stąd można przypuszczać, że wiele spółek tworzy politykę rachunkowości pod bieżące potrzeby, zakładając, że w przypadku pojawienia się nowych aktywów i pasywów uzupełni ją aneksami. W latach 2010-2011 testy na utratę wartości przeprowadzone przez spółki notowane na rynku NewConnect wpłynęły na odpisy aktualizacyjne, najczęściej należności krótkoterminowych (60%), należności długoterminowych (36%), długoterminowych inwestycji w jednostkach powiązanych (26%) i zapasów materiałów (24%). Zgodnie z ustawą o rachunkowości i MSR 21 *Skutki zmian kursów wymiany walut obcych* aktywa i pasywa w walutach obcych powinny być wyceniane nie rza-

dzień niż na dzień bilansowy według średniego kursu z dnia bilansowego opublikowanego przez Narodowy Bank Polski.

Zmiany wartości aktywów lub pasywów można ująć w rachunku wyników jako pozostałe przychody bądź koszty operacyjne lub finansowe, lub w bilansie – jako zwiększenie lub zmniejszenie kapitału rezerwowego z aktualizacji wyceny. Wzrost wartości aktywów bądź spadek wartości zobowiązań znajduje odzwierciedlenie w przychodach, np. dodatnie różnice kursowe z wyceny rozrachunków w walutach obcych, wzrostu wartości godziwej krótkoterminowych inwestycji finansowych lub odwrócenia odpisów w przypadku ustania przyczyn ich utworzenia. Natomiast gdy spadnie wartość aktywów bądź wzrośnie wartość zobowiązań, spółka powinna wykazać koszty, np. ujemne różnice kursowe od rozrachunków w walucie obcej lub utratę wartości aktywów. Przeszacowanie długoterminowych aktywów finansowych powyżej ceny nabycia wpłynie na kapitał rezerwowy z aktualizacji wyceny.

W celu zweryfikowania sformułowanej na wstępie hipotezy, dotyczącej istotności różnic we wpływie różnych metod wyceny aktywów i pasywów na wynik finansowy i kapitał z aktualizacji wyceny między grupami spółek stosujących różne standardy rachunkowości: polskie, zagraniczne i MSSF, przeprowadzono jednoczynnikową analizę wariancji ANOVA. Wpływ stosowanych metod wyceny na wynik finansowy, w oparciu o dane prezentowane w rachunku zysków i strat, można zmierzyć następująco:

$$\text{Skutki wyceny w wyniku finansowym} = \frac{(\text{rev-ass} - \text{imp} + \text{profit-rev-inv} - \text{loss-rev-inv})}{\text{net income}},$$

gdzie: *rev-ass* – odwrócenie odpisu aktualizacyjnego, wzrost wartości inwestycji w nieruchomości i wartości niematerialne i prawne (w pozostałych przychodach operacyjnych); *imp* – aktualizacja wartości aktywów niefinansowych (wykazywana w pozostałych kosztach operacyjnych); *profit-rev-inv* – aktualizacja wartości inwestycji (prezentowana w przychodach finansowych); *loss-rev-inv* – aktualizacja wartości inwestycji (podawana w kosztach finansowych).

W zaproponowanym wskaźniku pominięto różnice kursowe z wyceny bilansowej. Ponieważ kapitał własny obejmuje wynik finansowy netto i kapitał z aktualizacji wyceny, można odrębnie zmierzyć wpływ wyceny bilansowej długoterminowych aktywów finansowych na kapitał rezerwowy. Wpływ wyceny bilansowej aktywów finansowych na kapitał, prezentowany w kapitale rezerwowym z aktualizacji wyceny, mierzymy jako:

$$\text{Kapitałowe skutki wyceny} = \frac{\text{kapitał rezerwowo z aktualizacji wyceny}}{\text{kapitał własny}}.$$

Tabela 1 prezentuje uzyskane wyniki przeprowadzonego badania ilościowego istotności zróżnicowania polityki rachunkowości 419 spółek notowanych na New-Connect. Wyniki analizy ANOVA wskazują, że różnice we wpływie niejednorodnych metod wyceny aktywów i pasywów na wynik finansowy wewnątrz grup spółek stosujących homogeniczne (w szczególności polskie) standardy rachunkowości ($MS_W = 7,869$) są bardziej istotne niż różnice w takim wpływie stosowanych metod wyceny między grupami spółek wykorzystujących heterogeniczne standardy rachunkowości: polskie PSR, zagraniczne ZGR i międzynarodowe MSSF ($MS_B = 0,898$). Wyniki ANOVA dla istotności różnic w kapitałowych skutkach wyceny (wpływ na kapitał rezerwowy) wskazują na wyższe różnice w kapitałowych skutkach wyceny między grupami stosującymi heterogeniczne standardy rachunkowości ($MS_B = 371,25$) niż wewnątrz grup stosujących homogeniczne (w szczególności polskie) standardy rachunkowości ($MS_W = 7,253$). Średnie kapitałowe skutki wyceny dla spółek stosujących polskie standardy rachunkowości są najniższe i mają najniższe odchylenie standardowe w porównaniu do spółek sporządzających sprawozdania finansowe zgodnie z MSSF lub innymi zagranicznymi standardami rachunkowości.

Tabela 1. Różnice w średnich kapitałowych i wynikowych skutkach wyceny w zależności od stosowanych standardów rachunkowości

Grupy spółek	N	Kapitałowe skutki wyceny						Skutki wyceny w wyniku finansowym					
		Min	Mediana	Max	Średnia	Var	OdchStd.	Min	Mediana	Max	Średnia	Var	OdchStd
PSR	386	-0,032	0,000	0,803	0,011	0,006	0,075	-4,38	0,000	47,367	-0,22	8,167	2,669
MSSF	28	-0,005	0,000	4,185	0,185	0,624	0,790	-8,78	0,000	6,929	-0,02	4,785	2,187
ZSR	5	0,000	0,000	61,251	12,275	749,57	27,378	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Test	ANOVA				Levene		ANOVA				Levene		
	F test	p-value	MS_B	MS_W	L Test	p-value	F test	p-value	MS_B	MS_W	L Test	p-value	
PSR-MSSF-zagraniczne	51,185	0,000*	371,25	7,253	51,184	0,000**	0,114	0,892	0,898	7,869	0,146	0,864	
PSR - MSSF	17,264	0,000*	0,796	0,046	111,89	0,000**	0,199	0,655	1,585	7,945	1,71	0,047	

* Istotne różnice w średnich ($p < 0,05$); MS_B – kwadrat średniej między grupami; MS_W – kwadrat średniej wewnątrz grup; ** istotne różnice w wariancjach ($p < 0,05$) – Test Levene.

Źródło: opracowanie własne.

Analiza ANOVA istotności różnic w skutkach wyceny między dwiema grupami, stosującymi MSSF i polskie standardy rachunkowości, nie wskazuje istotnych różnic we wpływie stosowanych standardów rachunkowości na wynik finansowy. Biorąc pod uwagę długoterminowe skutki wyceny w kapitale rezerwowym z aktualizacji wyceny, można zauważyć większe różnice między grupami stosującymi heterogeniczne standardy rachunkowości ($MS_B = 0,796$) niż w grupach sporządzających sprawozdania według homogenicznych standardów: polskich lub międzynarodowych ($MS_W = 0,046$).

5. Zakończenie

Na podstawie przeprowadzonych badań można zauważyć, że różnice we wpływie niejednorodnych metod wyceny aktywów i pasywów, stosowanych przez emitentów w ramach ich polityki rachunkowości, na wynik finansowy wśród spółek stosujących homogeniczne standardy rachunkowości przewyższają różnice w skutkach wyceny między przedsiębiorstwami stosującymi heterogeniczne standardy rachunkowości: polskie, zagraniczne i MSSF. Wyjaśnia to, dlaczego spółki notowane na NewConnect mogą stosować tak różne standardy rachunkowości. Jednak wyniki analizy kapitałowych skutków wyceny według heterogenicznych standardów rachunkowości wskazują na odmienne wnioski. Wykazano większe różnice we wpływie wyceny na kapitał rezerwowy między firmami stosującymi różne standardy rachunkowości niż wśród firm sporządzających sprawozdania według tych samych standardów.

Literatura

- Coenenberg A.G., Haller A., 1992, *Empirische Erforschung der externen Rechnungslegung – State of the Art*, Lehrstuhl für Wirtschaftsprüfung und Controlling, Universität Augsburg.
- Coutre W. Le, 1933, *Vom allgemeinbetriebwirtschaftlichen Inneengehalt der Bilanzauffassungen*, [w:] I. Band, *Die Bilanzen der Unternehmungen*, Berlin und Wien.
- Dykto M., 2010, *Alternatywny system obrotu NewConnect i jego rola w finansowaniu spółek akcyjnych*, Acta Universitatis Lodzensis, Folia Oeconomica, nr 233, s. 227-235.
- Eisenhardt K.M., 1986, *Agency theory: An assessment and review*, "Academy of Management Review", vol. 14, no. 1, s. 57-74.
- Hendriksen E.A., van Breda M.F., 2002, *Teoria rachunkowości*, PWN, Warszawa.
- Mattessich R., 1995, *Critique of Accounting. Examinations of the Foundations and Normative Structure of an Applied Discipline*, Quorum Books, London.
- Regulamin Alternatywnego Systemu Obrotu w zakresie raportów okresowych przekazywanych w alternatywnym systemie obrotu na rynku NewConnect (według stanu prawnego na 20.06.2012).
- Stiglitz J., 2006, *Szalone lata dziewięćdziesiąte*, PWN, Warszawa.
- Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz. U. 2013, poz. 330, 613.
- Watts R., Zimmerman J., 1986, *Positive Accounting Theory*, Englewood Cliffs, New Jersey.